

GEHEIM FLUIDUM (I Korinthe 12)

Halverwege de eerste eeuw stuurt Paulus een brief aan Jezus' volgelingen in de Griekse stad Korinthe: zijn eerste brief aan de Korinthiërs. De jood Paulus was zelf in hart en ziel door het Griekse denken bepaald. Zowel vóór als na zijn bekering heeft Paulus waarschijnlijk het meest geleerd van de Griekse populaire filosofie. Vooral van de Stoïsche en de Cynische school. Hij kwam uit de stad Tarsus. Een geograaf - Strabo was zijn naam - had zelfs eens geschreven: "de ijver waarmee de mensen in Tarsus zich toeleggen op filosofie en algemene ontwikkeling is zo groot, dat zelfs Athene en Alexandrië daarin overtroffen worden". Iedereen die denken kon en die zich zelfs maar een beetje een filosoof waande, stond in zeer hoog aanzien. De denkers beschouwden zichzelf als wereldburgers. Alleen de filosoof is een werkelijk vrij mens. En ieder die niet beschikt over de ware kennis is niet meer dan een slaaf. Alleen de wijze is vrij. Iedere onwijze is een slaaf. Vooral in Korinthe gaf men hoog op van geleterdheid. In Korinthe moest je immers zijn als je wilde meetellen en geld wilde verdienen. Zoals de Londense city of Frankfurt am Main dat zijn in Europa, was Korinthe hét centrum van het Grieks-Romeinse bankwezen. Korinthe was de hoofdstad van Midden- en Zuid Griekenland, een stad met een voorname metaal- en keramiekindustrie. Het was een centrum van cultuur. Wagenrennen, muziek en atletiek: je moest er voor naar Korinthe.

En dan komt Paulus in zijn brief aan die eerste gemeente van christenen in deze metropool met zijn beschouwingen over het menselijke lichaam als beeld van de gelovige gemeenschap, welk beeld van het lichaam overigens ook door het Griekse denken was beïnvloed. Paulus moet revolutionair hebben geklonken als hij schrijft dat het oog niet tegen de hand zou kunnen zeggen: "hand, ik heb jou niet nodig", zoals het hoofd niet tot de voeten moet zeggen: "voeten, ik heb jullie niet nodig". Dat is een klap in het gezicht van de denkers, de filosofen, als – om zo te zeggen - de postjongen in de bank net zo gewichtig is als de top die zichzelf graag met dikke bonussen laat fêteren, omdat nu eenmaal de top over de juiste kennis beschikt. Zelf Grieks geschoold, haalt Paulus in één klap de door kennis en geld bepaalde maatschappelijke verhoudingen van hoog en laag, sterk en zwak onderuit.

Men heeft wel gesproken van een vulkanische uitbarsting toen Paulus zijn hele genialiteit inzette om tot rechtvaardige verhoudingen te komen in de samenleving en – om te beginnen – in de gemeente van Christus. Ik vermoed dat de christenen toen deze brief bij hen was aangekomen, aanvankelijk niet echt over deze brief van Paulus naar buiten toe hebben durven spreken. Gêne was zeker hun deel. Het revolutionaire schuilt in het nieuwe motief dat Paulus binnen brengt, een nieuw motief voor het begrijpen van de verhoudingen. Want waarom zou de ene mens met kennis, de spindoctor of de CEO, hoog zijn en de ploeteraar op een Nederlandse taalcurus laag? Is "laag" laag, omdat "hoog" heeft gezegd: "laag", jij bent laag? Zouden we dus onderworpen zijn aan de willekeur van diegenen die menen dat zij de wereld beter begrijpen? Paulus vertolkt een motief dat deze hiërarchie doorbreekt, althans in de gemeente. Hij heeft het niet van zichzelf maar van Jezus over wie hij had gehoord.

En hier zijn we, geloof ik, in het centrum van zijn ommekeer, want Paulus ruilde na de indringende en overrompelende kennismaking met Jezus in Damascus als het ware zijn abstracte ideeën over "hét goede, hét ware, hét schone" in één keer in voor de concrete toewending tot een persoon, een concreet leven, hij, Jezus. En als het om hem gaat, deze mens, heeft niet meer het hoofd van de filosoof het laatste woord, maar die mens, hoe klein ook, die hem volgen wil. Het zijn niet de abstracte ideeën die passie kunnen oproepen. Alleen een persoon kan dat! In Paulus die Jood en Griek in zijn eigen inborst verenigt, wint de Jood het onverhoeds van de Griek. Zoals vroeger een leermeester mij deze verhouding van het Griekse en het Joodse duidelijk maakte door een pen uit zijn binnenzak te halen: "de Griek zoekt naar het wézen van de pen, de Jood zegt: laat hem eens schrijven!"

Als je Paulus leest is het daarom net alsof je rondreist in een coulissenlandschap zoals je dat tegen komt in Groningen of in de Gelderse Achterhoek. De eerste rij bomen die je waarneemt, hier vooraan, is Paulus en wij met hem met deze brief in de hand. Dieper weg in het landschap zie je - een beetje nevelig – Christus. Als een boom staat hij daar in het landschap. Sinds mensenheugenis oriënteren reizigers zich op deze boom. En weer

dáárachter, als in een derde laag, zie je de horizon, zacht licht, nauwelijks te onderscheiden... Natuurlijk wil Paulus God verkondigen en over de rijkdom van dit ultieme perspectief spreken, maar tussen Paulus zelf, de eerste bommenrij en het diepste vergezicht, ligt het centrum van het landschap, daar waar – in verbeelding gesproken - het oog nog elk détail kan onderscheiden, waar nog helder bomen en boerderijen zich tonen, maar toch: op afstand! En daar ligt het nieuwe motief voor het denken en voelen over hoog-laag, groot-klein, sterk-zwak... En om nu te voorkomen dat er een “het-zal-de-here-jezus-wel-weer-wezen”- gevoel ontstaat, wilde ik om Paulus in zijn passie te begrijpen een beeld voorleggen waarover ik nooit heb gelezen, maar dat ik in de loop van vele jaren in reflectie heb ontwikkeld. Wij kunnen dan voelen waar het hier in dit landschap over gaat. Het gaat immers over een gebied waarin niet de taal maar de ervaring ons verder brengt. De taal is van de geleerden, de ervaring is van ons allen! Een omweg dus om straks weer in het coulissenlandschap terug te keren.

Over begrafenissen gaat het, de plekken waar zoveel verschillende mensen samen komen. Zo vaak heb ik mij tijdens of na een begrafenis afgevraagd: “waarom is het hier zo koel?” Maar even vaak (en vast veel vaker) kwam ik tot het inzicht van het omgekeerde: hoe mensen, allemaal zo anders, grote en kleine, in verbinding samen waren rond een dode. Nergens vindt men soms zo'n grote *eensgeesteshed* tussen mensen als precies daar. En steeds herleidde ik, als het over koelte ging maar ook over warmte, de sfeer in de samenkomst tot de hoofdrolspeler in het drama: die ene persoon die daar vooraan in de kist lag. En het is alsof er een, wat ik zou willen noemen, *geheim fluïdum* bestaat tussen mensen. Een onweegbare magnetische uitstraling uit die kist vandaan. En wat men ook organiseert, van het spelen van het Koninklijk Concertgebouworkest tijdens de begrafenis tot een lange stoet witte Limo's door de stad, nooit heeft één van deze vormen dit geheime fluïdum dat tussen zoveel verschillende mensen heerste, stuk gemaakt of er ook maar iets aan bijgedragen. Oh, het is zeker ook neurologisch te begrijpen, want het brein van ieder is op een geheimzinnige wijze gefocust op die ene dode. Het is alsof de kist die daar staat structuur verschaft aan dit hele samenzijn. Ieder met zijn of haar eigen, unieke betrekking tot deze ene mens.

Terug nu naar het coulissenlandschap. We moeten dóór Paulus heen ons oriënteren op dat heldere, concrete landschap dat verder weg ligt. Inderdaad: deze dode! Wij kunnen niet naar de einder reizen. Elke keer onttrekt deze zich en worden wij terugverwezen naar deze boom hier midden in het landschap, de boom die op zijn beurt steeds weer wegwijst van zichzelf naar de talloze mensen die door het landschap trekken. In de kerk zijn wij daarom niet zomaar primair samen rond God. En als we zouden menen, dat we zomaar rond God samen zijn en dit hele middenstuk van het landschap kunnen missen: ik sta er niet voor in dat hoog en laag, groot en klein, sterk en zwak, zullen blijven zoals ze in Korinthe waren...

Rondom Jezus Messias zijn wij samen. Deze mens. En naar de mate waarin hij de gids en het springende oriëntatiepunt is tijdens de reis naar de einder die God heet, naar die mate treedt de Geest in de gemeenschap binnen. Hoe groot, hoe klein je ook bent, het is één Geest die samenstemt. En zo ontstaat er een revolutionair nieuwe verhouding tussen mensen. Zoals zij in die leerlingen rondom hem was. En denk hier ook de vrouwen bij die ten onrechte zijn weggeschreven. Mannen, vrouwen, allen zitten rondom hem. En niemand van hen kan tegen de ander zeggen; “ik ben belangrijker dan jij”. En wie het probeert voorrang te krijgen, zoals de zonen van Zebedeus, krijgt de wind van voren. Al die leerlingen, die mannen en die vrouwen, zijn zó verschillend in hun verhouding tot hem - van de wankelmoedige Petrus, tot de sceptische Thomas, de intieme Johannes of de gepassioneerde Maria - dat het ieder van ons hier moet lukken zich in één van die lieden te herkennen en zich – wat je ook bent – volkomen welkom te heten, ieder in een eigen ritme. Er is op de weg naar de einder een enorme ruimte in het landschap. Ruimte rondom hem. En niemand kan zeggen: “ik ben de reisleader in dit weidse land”, zelfs niet diegene die meent ‘de plaatsbekleder van Christus op aarde’ te zijn, want we zitten allemaal rondom hém. De gemeente van Jezus Messias bestaat er niet in dat wij het allemaal precies eens zijn over hem. Nee, niet één bepaalde theologie rond hem, één visie over hem is bepalend, *maar dát wij allemaal op een of andere wijze innerlijk met hem in gesprek zijn*. Dat is wat ons bindt. In deze communicatie bestaat de gemeente van Christus. En als dan “een lid lijdt, lijden alle leden mee, wordt één lid geëerd, alle leden delen in de vreugde”. Dank zij hem! Goede reis!

Pieter van Hoof 28-IX-08